

ONLINE REGISTRACIJA POSLOVNIH SUBJEKATA U SUDOVIMA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE – PRAVNI OKVIR, DIGITALNA TRANSFORMACIJA I USKLAĐIVANJE S EUROPSKIM STANDARDIMA / ONLINE REGISTRATION OF BUSINESS ENTITIES IN THE COURTS OF THE FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA – LEGAL FRAMEWORK, DIGITAL TRANSFORMATION AND HARMONIZATION WITH EUROPEAN STANDARDS

Matija Adžaić¹, Lamija Hrgić¹

¹Općinski sud u Travniku, Vezirska 2, Travnik, Bosna i Hercegovina,
e-mail: matija.adzaić@pravosudje.ba, lamija.hrgic@pravosudje.ba

Stručni članak

<https://www.doi.org/10.58952/zr20251403185>

UDK / UDC 347.72:004.738.5(497.6)

Sažetak

Digitalna transformacija sudskih registara predstavlja jedno od najznačajnijih institucionalnih i pravnih unapređenja u Federaciji Bosne i Hercegovine u posljednjem desetljeću. Cilj rada je analizirati pravni i tehnički okvir online registracije poslovnih subjekata kroz implementaciju platforme BizReg.ba, te sagledati praktične učinke novog modela elektronske registracije u sudovima. Istraživanje je motivirano potrebom modernizacije registarskih postupaka, ubrzanja osnivanja poslovnih subjekata i usklađivanja domaćih propisa s europskim standardima digitalne uprave. U radu se primjenjuju normativna i analitičko-komparativna metoda, uz detaljnu analizu Zakona o registraciji poslovnih subjekata ("Službene novine FBiH", broj: 27/05, 68/05, 43/09, 63/14, 32/19 - odluka US i 85/21), Uredbe o vođenju registra poslovnih subjekata u FBiH ('Službene novine FBiH', br. 93/23 i 33/24) te Pravilnika o sadržaju, obliku načinu popunjavanja prijave za registraciju i uvjetima i postupku elektronske registracije poslovnih subjekata u FBiH ('Službene novine FBiH', br. 34/24). Rezultati pokazuju da novi propisi donose jasniju institucionalnu strukturu, digitalne obrasce i jedinstvenu bazu podataka koja omogućava interoperabilnost između sudova i drugih organa. Posebna vrijednost istraživanja ogleda se u praktičnom uvidu u primjenu digitalnih rješenja iz sudske prakse, čime se daje doprinos razumijevanju pravnih i tehničkih aspekata digitalizacije pravosuđa i stvaranju povoljnijeg poslovnog ambijenta u skladu s europskim integracijskim procesima.

Ključne riječi: digitalizacija, sudski registar, online registracija, BizReg.ba, pravni okvir

JEL klasifikacija: K22, O33, L86, P48

Abstract

The digital transformation of court registers represents one of the most significant institutional and legal improvements in the Federation of Bosnia and Herzegovina in the last decade. The aim of the work is to analyze the legal and technical framework of online registration of business entities through the implementation of the BizReg.ba platform, and to look at the practical effects of the new model of electronic registration in courts. The research is motivated by the need to modernize registration procedures, speed up the establishment of business entities and harmonize domestic regulations with European standards of digital administration. In the work, normative and analytical-comparative methods are applied, along with a detailed analysis of the Law on Registration of Business Entities ("Official Gazette of FBiH", number: 27/05, 68/05, 43/09, 63/14, 32/19 - decision US and 85/21). Regulation on the maintenance of the register of business entities in the Federation of Bosnia and Herzegovina ('Official Gazette of the Federation of Bosnia and Herzegovina', No. 93/23 and 33/24) and the Rulebook on the content, form and manner of filling out the application for registration and the conditions and procedure for electronic registration of business entities in the Federation of Bosnia and Herzegovina ('Official Gazette of the Federation of Bosnia and Herzegovina', No. 34/24). The results show that the new regulations bring a clearer institutional structure, digital forms and a single database that enables interoperability between courts and other authorities. The special value of the research is reflected in the practical insight into the application of digital solutions from case law, which contributes to the understanding of the legal and technical aspects of the digitalization of the judiciary and the creation of a more favorable business environment in accordance with European integration processes.

Keywords: digitalization, court register, online registration, BizReg.ba, legal framework
JEL classification: K22, O33, L86, P48

UVOD

Digitalna transformacija javne uprave u Bosni i Hercegovini predstavlja jedan od ključnih izazova i prioriteta u procesu modernizacije državnih institucija i približavanja europskim standardima upravljanja. U tom kontekstu, digitalizacija sudskog registra poslovnih subjekata ima poseban značaj, jer omogućava učinkovitiju, transparentniju i bržu registraciju gospodarskih društava i drugih poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine, što u konačnici doprinosi stvaranju povoljnijeg poslovnog okruženja i jačanju investicijskog potencijala Federacije Bosne i Hercegovine.

Uloga sudova u ovom procesu posebno je naglašena jer prelazak s klasične, papirne registracije na elektronsku podrazumijeva ne samo tehničku modernizaciju, nego i promjenu institucionalne kulture, organizacije rada i pravne prakse. Općinski sud u Travniku i Općinski sud u Sarajevu prvi su sudovi u Federaciji Bosne i Hercegovine koji sudjeluju u pilot projektu implementacije digitalizacije registra poslovnih subjekata kroz platformu BizReg.ba, čime su postavili temelje za budući model elektronske registracije u cijelom entitetu.

Tema rada usko je povezana s ciljevima konferencije – europskim integracijama, digitalizacijom gospodarstva, reformom pravosuđa i modernizacijom javne uprave. Analizom relevantnih propisa – Zakona o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine⁶⁹, Uredbe o vođenju registra poslovnih subjekata u Federaciji BiH⁷⁰ i Pravilnika o sadržaju, obliku i načinu popunjavanja prijave za registraciju i uvjetima i postupku elektronske registracije poslovnih subjekata u Federaciji BiH⁷¹ – ovaj rad daje pregled pravnog okvira, novih rješenja i izazova u procesu uspostave potpunog online registra poslovnih subjekata u Federaciji BiH.

1. NORMATIVNI OKVIR REGISTRACIJE POSLOVNIH SUBJEKATA U FEDERACIJI BH

Normativni okvir za registraciju poslovnih subjekata u Bosni i Hercegovini i Federaciji Bosne i Hercegovine uspostavljen je Okvirnim zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Bosni i Hercegovini⁷² i Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine, koji predstavljaju temeljne propise na državnoj razini i razini entiteta Federacija BiH kojima se uređuje postupak, nadležnost i pravni učinci registracije poslovnih subjekata u sudskom registru. Federalni zakon o registraciji poslovnih subjekata je postavio jedinstveni sistem registracije gospodarskih društava i drugih subjekata registracije, te definirao nadležnost općinskih sudova kao registarskih sudova u prvom stupnju odnosno blanketnom normom uputio na Zakon o sudovima u Federaciji BiH⁷³ koji propisuje nadležnost općinskih sudova u sjedištima kantona za poslove upisa u sudski registar. Cilj donošenja Zakona, a kasnijih izmjena i dopuna je bio je osigurati transparentnost poslovnih subjekata, javnost podataka i pravnu sigurnost u pravnom prometu, čime se stvaraju pretpostavke za sigurno poslovanje i privlačenje investicija. Poseban značaj ima uvođenje jedinstvenog matičnog broja poslovnog subjekta (MBS), koji omogućava povezivanje sudskog registra sa sistemima drugih institucija – porezne uprave, zavoda za zapošljavanje i agencija za statistiku.

⁶⁹ Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, broj 27/05, 68/05, 43/09, 63/14, 32/19 – odluka Ustavnog suda i 85/21.

⁷⁰ Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, broj 93/23 i 33/24.

⁷¹ Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, broj 34/24.

⁷² Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 42/04.

⁷³ Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, broj 38/05, 22/06, 63/10, 72/10, 7/13, 52/14 i 85/21.

U skladu s navedenim zakonom, uloga registarskog suca obuhvaća ocjenu formalnih i materijalnih pretpostavki za upis, donošenje rješenja o registraciji te nadzor nad zakonitošću upisanih podataka. Time se osigurava da registracija, iako u osnovi administrativni postupak, a u zakonu definiran kao vanparnični postupak, ima karakter sudske zaštite zakonitosti u gospodarskopравnim odnosima.

Zakon također člankom 48. predviđa podnošenje odnosno pokretanje postupka registracije, pored podnošenja prijave u tiskanom obliku, i podnošenje prijave u elektronskom obliku odnosno elektronskom prijavom, što je otvorilo mogućnost za detaljnije normiranje ove materije te daljnju digitalizaciju i modernizaciju postupka registracije. Nadalje, čl. 49a. istog zakona propisuje da se prijava u postupku elektronske registracije podnosi na elektronskom obrascu prijave za registraciju, u okviru korisničkog naloga, uz koji se prilažu isprave u formi elektronskog dokumenta. Međutim, do potpunog ostvarenja tog cilja dolazi tek donošenjem podzakonskih akata – Uredbe o vođenju registra poslovnih subjekata u Federaciji BiH („Službene novine FBiH“, br. 93/23 i 33/24) i Pravilnika o sadržaju, obliku i načinu popunjavanja prijave za registraciju i uvjetima i postupku elektronske registracije poslovnih subjekata u Federaciji BiH („Službene novine FBiH“, br. 34/24).

Uredba detaljno uređuje način vođenja, upravljanja i održavanja registra poslovnih subjekata u digitalnom obliku, definirajući tehničke i sigurnosne standarde, strukturu baza podataka te odgovornost registarskih sudova. Time je Zakon dobio svoj operativni okvir za praktičnu provedbu elektronske registracije i razmjenu podataka među institucijama.

Pravilnik, s druge strane, predstavlja provedbeni instrument digitalizacije najniže pravne snage u trostupanjsoj normativi, kojim se propisuju obrasci elektronskih prijava, način verifikacije digitalnog potpisa, te uvjeti korištenja informacijskog sustava. Na taj način normativni okvir, u skladu s načelom hijerarhije pravnih propisa, dobiva trodimenzionalnu strukturu:

1. Zakonsku osnovu (Zakon o registraciji poslovnih subjekata),
2. Organizacijsko-tehnički okvir (Uredba), i
3. Operativnu provedbu kroz praksu i IT infrastrukturu (Pravilnik).

Ovakav normativni sistem omogućava postepenu implementaciju elektronske registracije poslovnih subjekata u Federaciji BiH, pri čemu je pravna osnova sada u potpunosti usklađena sa standardima Europske unije, osobito s Direktivom (EU) 2019/1151⁷⁴ o digitalnim alatima i postupcima u pravu trgovačkih društava, koja potiče države članice na omogućavanje online osnivanja i registracije trgovačkih društava bez fizičkog prisustva osnivača, a što Bosnu i Hercegovinu kao kandidata za članstvo u EU sigurno čeka u okviru budućih pregovora s Europskom unijom. “Osnivanje poduzeća putem Interneta regulirano je člankom 13b. Direktiva (EU) 2019/1151. Države će osigurati da se osnivanje tvrtki putem Interneta može u potpunosti provesti putem Interneta, bez potrebe da se podnositelj zahtjeva osobno pojavi pred bilo kojim nadležnim tijelom ili osobom ili tijelom ovlaštenim prema nacionalnom zakonu da se bave bilo kojim aspektom uspostavljanja tvrtke na mreži, o osnivanju tvrtke, u skladu s odredbama članka 13.b stavka 4.

Ako je to opravdano javnim interesom kako bi se osiguralo poštivanje pravila o poslovnoj sposobnosti i ovlaštenju podnositelja zahtjeva za zastupanje tvrtke, svako nadležno tijelo ili osoba ili tijelo u okviru nacionalnog zakona za rješavanje bilo kojeg aspekta osnivanja tvrtke putem Interneta, uključujući sastavljanje akta o osnivanju, može zahtijevati fizičku nazočnost podnositelja zahtjeva.

⁷⁴ Direktiva (EU) 2019/1151 Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije, potpisana 20. lipnja 2019. godine, stupila na snagu 31. srpnja 2019. godine o izmjeni Direktive (EU) 2017/1132 u pogledu upotrebe digitalnih alata i postupaka u pravu društava.

Države članice osiguravaju da se u takvim slučajevima fizička prisutnost podnosioca zahtjeva može zahtijevati samo u pojedinačnim slučajevima ako postoje razlozi za sumnju u poštivanje pravila iz članka 13g (3) (a). Države članice osiguravaju da se svi drugi koraci postupka mogu i dalje provoditi putem Interneta.”⁷⁵

3. UREDBA O VOĐENJU REGISTRA POSLOVNIH SUBJEKATA – NOVINE I ZNAČAJ

Uredba o vođenju registra poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 93/23 i 33/24) predstavlja ključni podzakonski akt koji operacionalizira odredbe Zakona o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji BiH i osigurava normativne pretpostavke za prelazak sa tradicionalnog na elektronski model poslovanja sudskih registara. Donošenjem ove uredbe na temelju članka 10. stavak (10) Zakona o registraciji poslovnih subjekata u F BiH, Vlada Federacije BiH po prvi put uspostavlja jedinstven okvir za tehničko i organizacijsko vođenje registra poslovnih subjekata, čime se omogućava digitalna komunikacija između registara, sudova i drugih institucija.

Uredba definira i opisuje informatički “Sistem registra” kao platformu za registraciju za registraciju, elektroničku komunikaciju i razmjenu podataka između registarskih sudova i drugih tijela (FIA, Porezna uprava FBiH, UIO, Federalni zavod za statistiku, općinske službe za upravu). Uredba propisuje da registar mora imati internetsku stranicu/servis kroz koji se omogućuje pretraživanje javnih podataka, te da objave moraju biti trajno pohranjene, a najmanje jednu godinu dostupne za pretraživanje, za razliku od zakona koji općenito govori o javnosti i dostupnosti izvadaka, ali ne određuje tehničke zahtjeve internetske objave i minimalnu trajnost sadržaja. Uredba detaljno definira sadržaj registra, način vođenja glavne knjige u elektronskom obliku, te tehničke i sigurnosne standarde koji osiguravaju integritet podataka i pravnu sigurnost. Posebno je značajno što se uvodi obavezna digitalna pohrana svih akata i prateće dokumentacije, čime se stvara pravni temelj za arhiviranje u elektronskom obliku, u skladu sa Zakonom o elektronskom potpisu BiH⁷⁶, Zakonom o elektronskom dokumentu BiH⁷⁷ i Zakonom o elektronskom dokumentu F BiH⁷⁸.

Dodatno, Uredba predviđa mogućnost elektronskog izdavanja izvadaka i potvrda iz sudskog registra, čime se poslovnim subjektima omogućava digitalni pristup javnim podacima, bez potrebe za fizičkim dolaskom u sud. Ova funkcionalnost doprinosi transparentnosti poslovanja i jačanju povjerenja investitora, što je u skladu sa zahtjevima Direktive (EU) 2019/1151 o upotrebi digitalnih alata i procesa u pravu društava. Značaj ove Uredbe posebno dolazi do izražaja u okviru pilot-projekta implementacije digitalne registracije poslovnih subjekata, koji se provodi u Općinskom sudu u Travniku i Općinskom sudu u Sarajevu, kao prvim sudovima u Federaciji BiH koji su započeli praktičnu primjenu novih rješenja. Iskustva iz ovih pilot-projekata predstavljaju temelj za buduću digitalnu transformaciju cjelokupnog registarskog sustava u Federaciji BiH, a eventualno i u Republici Srpskoj, unatoč problemima i nedostacima u implementaciji novog sustava s kojima su susreću i pomenuti sudovi, koji se izravno i neizravno reflektiraju na same stranke u postupcima odnosno korisnike nove platforme za registraciju.

⁷⁵ Mahmutćehajić, F., Silajdžić, V., 2020 „Osnivanje poduzeća preko interneta, prijava dokumenata i informacija kroz internet u zakon EU“, Časopis za ekonomiju i politiku tranzicije/Journal of economic and politics of Transition Tuzla-zagreb-Beograd-Bukurešt, „Transition/Tranzicija“, Vol.23, No. 46, str. 4.

⁷⁶ Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 91/06.

⁷⁷ Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 58/14.

⁷⁸ Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, broj 55/13.

Uredba o vođenju registra poslovnih subjekata stoga ima dvostruki značaj – normativni, jer uspostavlja pravni okvir za digitalno vođenje registara, i razvojni, jer predstavlja prekretnicu u modernizaciji javne uprave i približavanju europskim standardima elektronskog poslovanja.

4. PRAVILNIK O SADRŽAJU I POSTUPKU ELEKTRONSKE REGISTRACIJE

Pravilnik o sadržaju, obliku i načinu popunjavanja prijave za registraciju i uvjetima i postupku elektronske registracije poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 34/24)¹ donesen od strane federalnog ministra pravde 03.05.2024. godine, a objavljen u Službenim novinama F BiH 10.05.2024. godine predstavlja završnu fazu normativnog utemeljenja procesa digitalne registracije poslovnih subjekata u Federaciji BiH. Ovim propisom, kao ključnim podzakonskim aktom se konkretiziraju odredbe Uredbe o vođenju registra poslovnih subjekata² i uspostavlja detaljan tehnički i proceduralni okvir koji omogućava faktičku provedbu elektronskog upisa poslovnih subjekata putem platforme BizReg.ba.

Za razliku od Uredbe, koja definira strukturu i vođenje elektronskog registra na sistemskoj razini, Pravilnik je usmjeren na operativnu primjenu digitalne registracije u svakodnevnom radu registarskih sudova i sudionika u postupku registracije. Njegove odredbe detaljno propisuju: sadržaj i izgled elektronskih obrazaca za podnošenje prijave, način elektronskog potpisivanja i autentifikacije korisnika, tehničke uvjete za sigurnu komunikaciju između korisnika i Sistema kao i postupak obrade, arhiviranja i pohrane elektronskih podnesaka. Jedna od ključnih novina jeste uvođenje mogućnosti potpune elektronske prijave bez potrebe za fizičkim dolaskom u sud, pri čemu se svi prilozi dostavljaju u digitalnom obliku, ovjereni kvalificiranim elektronskim potpisom u skladu sa Zakonom o elektronskom potpisu BiH³. Ova promjena predstavlja prelazak s hibridnog na alternativni digitalni model registracije, a istovremeno ne dokida mješoviti model registracije koji je i dalje moguć u skladu sa zakonom, uredbom i pravilnikom. Treba napomenuti da i dalje postoje odstupanja između pravne regulative koja normira cijeli proces registracije u sudskom registru i svakodnevne prakse.

Pravilnik također uspostavlja jasne sigurnosne protokole i tehničke standarde za rad elektronskog sistema. Primjerice, čl. 2 točka e) definira metod autentifikacije kao metod utvrđivanja identiteta sudionika u postupku elektronske registracije i elektronskog potpisivanja koji predstavlja korisnikov kvalificirani elektronski certifikat uz pomoć kojeg korisnik vrši prijavu u sistem elektronske registracije i koji je izdan od strane kvalificiranog certifikacijskog tijela, što je u ovom trenutku samo Društvo za elektronsku obradu podataka i informatiku HALCOM d.o.o. Sarajevo i Uprava za indirektno-neizravno oporezivanje BiH, u skladu s propisima koji reguliraju elektronski potpis i elektronski dokument.

Na tehničkom nivou, Pravilnik u čl. 2 točka g), kao i Uredba u čl. 3 st. 1, propisuje odnosno definira pojam i namjenu „Sistema registra“. Sistem registra je informacijski sistem koji služi za registraciju poslovnih subjekata, elektronsku komunikaciju i razmjenu podataka između sudionika u postupku registracije svih registarskih sudova, registrom godišnjih financijskih izvještaja Financijsko-informatičke agencije F BiH, Poreznom upravom F BiH, Upravom za indirektno-neizravno oporezivanje BiH, Federalnim zavodom za statistiku i nadležnim općinskim službama za upravu – čime se omogućava automatsko preuzimanje i potvrđivanje podataka potrebnih za registraciju.

U praktičnom smislu, Pravilnik omogućava potpunu integraciju rada registarskih sudova u digitalni sistem, gdje sudac ima mogućnost uvida u sve priložene isprave uz prijavu za registraciju i ocjenu istih, obrade i donošenja rješenja u elektronskoj formi, uz donošenja rješenja u materijalnom obliku. Time se postiže znatno veća efikasnost u odlučivanju i arhiviranju, a administrativni teret na stranke i sud značajno se smanjuje.

Pravilnik o elektronskoj registraciji poslovnih subjekata tako predstavlja operacionalni instrument digitalne transformacije sudskih registara u Federaciji Bosne i Hercegovine. Njegova primjena u okviru pilot-projekta u Općinskom sudu u Travniku i Općinskom sudu u Sarajevu pokazala je da novi sistem omogućava kraće rokove registracije, smanjenje troškova i povećanu dostupnost pravosudnih usluga. Time je postavljen čvrst temelj za uvođenje potpuno digitalne registracije poslovnih subjekata na razini cijele Federacije BiH, u skladu sa europskim standardima e-pravosuđa i e-uprave.

5. USKLADIVANJE SA STANDARDIMA EUROPSKE UNIJE I KOMPARATIVNI PREGLED

Proces digitalizacije sudskih registara u Federaciji Bosne i Hercegovine, započet donošenjem prvenstveno Zakona o registraciji poslovnih subjekata u F BiH i njegovim noveliranjem, pa potom Uredbe o vođenju registra poslovnih subjekata u F BiH i Pravilnika o sadržaju, obliku i načinu popunjavanja prijave za registraciju i uvjetima i postupku elektronske registracije poslovnih subjekata u Federaciji BiH, predstavlja važan korak u usklađivanju domaćeg zakonodavstva sa pravnim stečevinama Europske unije (*acquis communautaire*). Uspostavljanjem platforme BizReg.ba i uvođenjem mogućnosti elektronske registracije poslovnih subjekata, Federacija BiH slijedi smjernice utvrđene Direktivom (EU) 2019/1151 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. godine o upotrebi digitalnih alata i procesa u pravu društava⁷⁹.

“Direktiva o upotrebi digitalnih alata i procedura u pravu društava je veliko poboljšanje u kretanju prema unaprijeđenom digitaliziranom svijetu. Omogućuje efikasniji system, od samog osnivanja društva do njegovog širenja i dalje. Mrežni postupak stvara sistem koji je transparentniji i prijenos podataka osigurat će njegovu sigurnost.”⁷⁹ Ova direktiva ima za cilj da olakša osnivanje i vođenje trgovačkih društava putem interneta, uz istovremeno osiguravanje visokog nivoa pravne sigurnosti i zaštite od zloupotreba. Njeni ključni principi odnose se na: mogućnost osnivanja društava putem interneta bez fizičkog prisustva osnivača, upotrebu digitalnih alata u komunikaciji između društava i javnih organa, transparentnost i dostupnost registarskih podataka putem jedinstvenih europskih registarskih mreža, te međusobnu povezanost nacionalnih registara kroz sistem BRIS – Business Registers Interconnection System⁸⁰. Pravna osnova za BRIS je Direktiva 2012/17/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2012. godine o izmjeni Direktive Vijeća 89/666/EEZ te direktiva 2005/56/EZ i 2009/101/EZ Europskog parlamenta i Vijeća u vezi s povezivanjem središnjih registara, trgovačkih registara i registara trgovačkih društava. Direktivom je stvoren okvir za povezivanje europskih registara radi razmjene podataka putem centralne platforme. Cilj ove Direktive jest doprinijeti konkurentnosti europskog gospodarstva povećanjem pravne sigurnosti razmjenjivanjem podataka između registara s obzirom na činjenicu da se gospodarski subjekti šire, da se povezuju u grupe ili da se dijele i poslovno reorganiziraju u više gospodarskih subjekata, a sve to izvan unutarnjeg tržišta, odnosno na tržištima u nadležnosti registara drugih država.

⁷⁹ Mahmutćehajić, F., Silajdžić, V., 2021 „Digitalizacija kompanijskog prava EU u funkciji bolje regulative“, *Pregled – časopis za društvena pitanja* Vol.62, No. 1, str. 69.

⁸⁰ Business Register Interconnection System (BRIS) je sistem koji povezuje poslovne registre država članica Europske unije i drugih povezanih zemalja (poput Islanda, Lihtenšajna i Norveške) sa ciljem omogućavanja pristupa informacijama o kompanijama i njihovim ograncima otvorenim u drugim državama članicama. BRIS omogućava elektronsku komunikaciju između poslovnih registara, omogućavajući pretraživanje i razmjenu podataka o kompanijama, njihovom pravnom obliku, sjedištu, zakonskim predstavnicima i godišnjim financijskim izvještajima. Sistem se temelji na Direktivi 2012/17/EU Europskog parlamenta i Vijeća. Sistem je uspostavljen 08. linja 2017. godine. Preuzeto sa <https://ec.europa.eu/digital-building-blocks/sites/spaces/DIGITAL/blog/2017/09/19/533365899/Business+Register+Interconnection+System+BRIS> (pristupljeno 27.10.2025. godine).

BRIS se sastoji od Europske središnje platforme (European Central Platform - ECP), na koju su povezani nacionalni poslovni registri država članica Europske unije i Europskog ekonomskog prostora (Lihtenštajn, Norveška i Island). ECP je povezan s Europskim portalom e-pravosuđa kojim upravlja Europska komisija, a koji funkcionira kao jedinstvena elektronička pristupna točka (European Access Point - EAP) za javnost o svim poslovnim registrima Europske unije, ali i kao izvor drugih informacija za pravne praktičare, poslovne subjekte i građane.⁸¹

Federacija BiH kroz sistem BizReg.ba već ostvaruje djelomičnu funkcionalnu usklađenost s ovim standardima, posebno u segmentima digitalne prijave, elektronskog potpisivanja i automatizirane obrade podataka. Iako Bosna i Hercegovina još uvijek nije članica Europske unije, a posljedično niti BRIS mreže, struktura novog registra predviđa mogućnost njegove buduće integracije u ovaj europski sistem razmjene podataka, čime bi se osigurala interoperabilnost s registarskim sistemima država članica EU.

Komparativno posmatrano, zemlje regije su u različitim fazama digitalne transformacije svojih registarskih sistema. Republika Hrvatska, kao članica EU, u potpunosti je implementirala Direktivu (EU) 2019/1151 kroz Zakon o trgovačkim društvima i sustav START, koji omogućava osnivanje trgovačkih društava i obrta u potpunosti elektronskim putem. U Republici Sloveniji, Agencija za javnopravne evidence in storitve (AJPES) vodi centralizirani elektronski registar društava, koji je direktno povezan sa europskim sistemom BRIS. U poređenju s tim modelima, Federacija BiH je u fazi uspostave tehničkih i normativnih temelja koji omogućavaju buduće potpuno usklađivanje. Posebna prednost bosanskohercegovačkog modela ogleda se u integraciji registarskih sudova u centralizirani sistem kojim upravlja Federalno ministarstvo pravde, što osigurava veći stupanj pravne kontrole i točnosti podataka. Međutim, određeni izazovi i dalje postoje – prije svega u pogledu ograničene interoperabilnosti s institucijama državnog nivoa (npr. Uprava za indirektno oporezivanje BiH, IDDEEA BiH) i potrebe za prilagođavanjem zakonskih rješenja koja bi omogućila međunarodnu razmjenu registarskih podataka. Republika Srpska bi također, analogno Federaciji BiH, trebala donijeti svoju Uredbu i Pravilnik o podrobnijem normiranju postupka upisa u sudski registar, u skladu sa Okvirnim zakonom o registraciji poslovnih subjekata u BiH⁵ i Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Republici Srpskoj⁸². Napomene radi, Brčko Distrikt BiH je prvi u Bosni i Hercegovini implementirao novu digitalnu bazu sudskog registra putem platforme bizreg.osbd.ba. U tom smislu, buduće reforme trebale bi biti usmjerene ka jačanju pravnog okvira koji bi omogućio integraciju Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH, i naravno Bosne i Hercegovine u cjelini, u europski digitalni ekosistem poslovnih registara. Proces usklađivanja sa standardima Europske unije u ovoj oblasti nije samo tehničko pitanje – on predstavlja suštinsku reformu pravosudnog sustava i javne administracije, u skladu sa europskim vrijednostima transparentnosti, dostupnosti i pravne sigurnosti.

Time se otvara put ka većem povjerenju investitora, boljoj zaštiti tržišnih sudionika i stvaranju preduvjeta za ekonomske integracije Bosne i Hercegovine u jedinstveno europsko tržište.

⁸¹ "Hrvatski sudski registar uključen u sustav međusobnog povezivanja poslovnih registara (BRIS)" mpudt.gov.hr/vijesti/hrvatski-sudski-registar-ukljucen-u-sustav-medjusobnog-povezivanja-poslovnih-registara-bris/16722 (pristupljeno 27.10.2025. godine)

⁸² *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 67/13, 15/16 i 84/19.

ZAKLJUČAK

Digitalna transformacija sudskih registara u Federaciji Bosne i Hercegovine predstavlja jedan od najznačajnijih iskoraka domaćeg pravosudnog sustava u smjeru modernizacije javne administracije i usklađivanja s europskim pravnim i tehnološkim standardima. Donošenjem Uredbe o vođenju registra poslovnih subjekata i Pravilnika o elektronskoj registraciji poslovnih subjekata, Federacija BiH je stvorila čvrst normativni i institucionalni temelj za prelazak s tradicionalnog, papirnog modela registracije na digitalni, centralizirani i transparentni sistem. Uvođenje platforme BizReg.ba omogućilo je jedinstvenu i interoperabilnu bazu registarskih podataka, čime je značajno unaprijeđena efikasnost postupka registracije, smanjeni troškovi i ubrzani administrativni procesi. Pilot-projekti provedeni u Općinskom sudu u Travniku i Općinskom sudu u Sarajevu pokazali su da digitalni model nije samo tehnički iskorak, nego i suštinska promjena u načinu obavljanja pravosudnih funkcija – usmjerenih ka većoj dostupnosti, transparentnosti i povjerenju javnosti. Regulacijski okvir Federacije BiH u ovoj oblasti sada je u velikoj mjeri usklađen s osnovnim postulatima Direktive (EU) 2019/1151, čime se otvara mogućnost buduće integracije domaćih registara u europske mreže, poput BRIS-a. Time Bosna i Hercegovina ne samo da modernizira svoje pravosuđe, nego i čini važan korak na putu ka europskim integracijama i jačanju pravne sigurnosti poslovnog okruženja. Dalji razvoj sistema digitalne registracije zahtijevat će kontinuiranu nadogradnju softverskih rješenja, normativno preciziranje postupaka i intenzivniju suradnju između registarskih sudova, Federalnog ministarstva pravde i drugih institucija. Poseban izazov ostaje osiguranje potpune interoperabilnosti s državnim bazama podataka i međunarodnim registarskim mrežama. U konačnici, digitalna registracija poslovnih subjekata u Federaciji BiH ne predstavlja samo administrativnu reformu, nego i simbol napretka pravosudnog sistema – njegovog otvaranja prema građanima, gospodarstvu i europskim vrijednostima. Ona je dokaz da pravosuđe može biti nositelj digitalne transformacije, inovacija i povjerenja u javne institucije, što je ujedno i preduvjet za stabilan i konkurentan gospodarski sistem u 21. stoljeću.

LITERATURA I IZVORI

- [1] Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine, *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine*, broj 27/05, 68/05, 43/09, 63/14, 32/19 – odluka Ustavnog suda i 85/21.
- [2] Uredba o vođenju registra poslovnih subjekata u Federaciji BiH, *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine*, broj 93/23 i 33/24.
- [3] Pravilnik o sadržaju, obliku i načinu popunjavanja prijave za registraciju i uvjetima i postupku elektronske registracije poslovnih subjekata u Federaciji BiH, *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine*, broj 34/24.
- [4] Okvirni zakon o registraciji poslovnih subjekata u Bosni i Hercegovini, *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, broj 42/04.
- [5] Zakon o sudovima u Federaciji BiH, *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine*, broj 38/05, 22/06, 63/10, 72/10, 7/13, 52/14 i 85/21.
- [6] Direktiva (EU) 2019/1151 Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije, potpisana 20. lipnja 2019. godine, stupila na snagu 31.srpnja 2019. godine o izmjeni Direktive (EU) 2017/1132 u pogledu upotrebe digitalnih alata i postupaka u pravu društava.
- [7] Mahmutćehajić, F., Silajdžić, V., (2020) „Osnivanje poduzeća preko interneta, prijava dokumenata i informacija kroz internet u zakon EU“, *Časopis za ekonomiju i politiku tranzicije/Journal of economic and politics of Transition Tuzla-zagreb-Beograd-Bukurešt, „Transition/Tranzicija“*, Vol.23, No. 46, str. 4.
- [8] Zakonom o elektronskom potpisu BiH, *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, broj 91/06.
- [9] Zakonom o elektronskom dokumentu BiH, *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, broj 58/14.
- [10] Zakonom o elektronskom dokumentu F BiH, *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine*, broj 55/13.
- [11] Mahmutćehajić, F., Silajdžić, V., (2021) „Digitalizacija kompanijskog prava EU u funkciji bolje regulative“, *Pregled – časopis za društvena pitanja* Vol.62, No. 1, str. 69.
- [12] <https://ec.europa.eu/digital-building-blocks/sites/spaces/DIGITAL/blog/2017/09/19/533365899/Business+Register+Interconnection+System+BRIS> (pristupljeno 27.10.2025. godine).
- [13] Hrvatski sudski registar uključen u sustav međusobnog povezivanja poslovnih registara (BRIS) <https://mpudt.gov.hr/vijesti/hrvatski-sudski-registar-uključen-u-sustav-medjusobnog-povezivanja-poslovnih-registara-bris/16722> (pristupljeno 27.10.2025. godine).
- [14] Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Republici Srpskoj, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 67/13, 15/16 i 84/19.